

WUOZ-ZRR.5140.55.2024.WR

OBWIESZCZENIE

Na podstawie § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (tj. Dz.U. z 2021r. poz.56), Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków niniejszym podaje do publicznej wiadomości informację o zamiarze włączenia do wojewódzkiej ewidencji zabytków karty ewidencyjnej obiektu nieruchomego niewpisanego do rejestru zabytków, sporządzonej dla „historycznego zespołu budowlanego sakralnego kościoła pw. św. Idziego w Inowłodzu wraz z otoczeniem”, zlokalizowanego w obrębie geodezyjnym Inowłódz – Zakościele – Poświętne, pow. tomaszowski (opr. W. Rydzek, WUOZ w Łodzi, styczeń 2024 r.). W skład historycznego zespołu budowlanego sakralnego kościoła pw. św. Idziego w Inowłodzu wchodzi: kościół pw. św. Idziego, którego powstanie sięga XI-XII wieku, integralnie związany z nim cmentarz przykościelny wraz z murem ogrodzeniowym oraz przyległym do niego XIX-wiecznym cmentarzem parafialnym rzymskokatolickim wraz z jego historycznym ogrodzeniem. Z niniejszym zespołem integralnie związany jest także teren otaczający powyższe założenie, pełniący funkcję otoczenia zabytku.

Kościół pw. św. Idziego będący dominantą zespołu oraz oba cmentarze (wraz z ogrodzeniami) stanowią razem powiązany z sobą pod względem funkcjonalno-przestrzennym sakralny zespół pełniący do dzisiejszych czasów swoje pierwotne funkcje. Założenie to stanowi cenny zabytek obszarowy o charakterze ponadlokalnym, charakteryzujący się m.in. dobrze ucytelnioną kompozycją przestrzenną w krajobrazie miejscowości oraz wzajemnymi relacjami przestrzennymi pomiędzy poszczególnymi elementami tegoż zespołu. Dopełnieniem całego założenia jest jego ekspozycja widokowa – zespół położony jest na terenie wysoczyzny tworzącej wysoką skarpe nad doliną rzeki Pilicy. Na przeważającej powierzchni stanowiącej otoczenie zespołu, obszar porośnięty jest roślinnością, a teren pozostał nadal niezabudowany - co znacznie uwidacznia poszczególne elementy zespołu oraz eksponuje jego walory widokowe oraz krajobrazowe. Otwarta przestrzeń widokowa od strony północnej pozbawiona zabudowy zapewnia doskonałe eksponowanie zabytku. W dalszej odległości znajduje się zabudowa mieszkalna jednorodzinna, skoncentrowana od strony południowej, oraz rozproszona zabudowa o niewielkiej skali, zlokalizowana po stronie wschodniej i zachodniej obszaru niezakłócająca walorów widokowych zespołu. Założenie to również jest wyjątkowe pod względem wartości historycznych sięgających XI wieku. Budowa kościoła w Inowłodzu wraz z cmentarzem przykościelnym związana jest z powstaniem parafii rzymsko-katolickiej na tym terenie. Parafia w Inowłodzu erygowana została w XI wieku. Fundatorem kościoła był prawdopodobnie Władysław Herman lub Bolesław Krzywousty.

Lokację ww. założenia na tym terenie zaplanowano zarówno pod kątem logistycznym (wzniesiono go w niedalekiej odległości od przeprawy przez rzekę Pilicę na szlaku handlowym łączącym Mazowsze z Małopolską) jak i pod kątem strategicznym (ukształtowanie terenu umożliwiała lokowanie kościoła na wzniesieniu, stwarzając przy tym duże możliwości obserwacyjne, obronne oraz gwarantowało bezpieczeństwo przed okresowym wylewaniem rzeki). Kościół pw. św. Idziego od początku powstania pełnił funkcję świątyni parafialnej dla mieszkańców Inowłodza oraz okolicznych wiosek aż do 1520 roku – wtedy to w centrum Inowłodza wzniesiono nowy kościół pw. św. Michała Archaniola, który przejął funkcję kościoła parafialnego. Kościół pw. św. Idziego od tego czasu zaczął podupadać - stał się wówczas świątynią filialną, która służyła

jedynie mieszkańcom niektórych okolicznych wiosek. W okresie nowożytnym stan kościoła św. Idziego w znacznym stopniu uległ pogorszeniu, zwłaszcza po przeznaczeniu go przez władze pruskie na magazyn w 1793 roku. Zły stan zachowania obiektu był wynikiem zarówno działań wojennych jak i brakiem jego bieżącej konserwacji – w efekcie czego pod koniec XIX wieku kościół zaczął popadać w stan ruiny. Dopiero w XX wieku kościół poddano gruntownej odbudowie i renowacji - prace prowadzono w latach 1911-1912. Kościół został konsekrowany w 1912 roku, natomiast już dwa lata później w wyniku działań wojennych ponownie uległ częściowemu zniszczeniu. W latach 1936-1938 z inicjatywy prezydenta RP Ignacego Mościckiego przeprowadzone zostały kompleksowe prace odtworzeniowe wg. projektu i pod nadzorem W.K. Hennenberga - od tego czasu kościół ponownie stał się miejscem kultu religijnego. Wskutek ww. prac aktualny wygląd kościoła odbiega od pierwotnego - mimo to jest on jednym z najbardziej rozpoznawalnych i cenionych zabytków sakralnych w Polsce.

Duże znaczenie dla ww. założenia ma również integralne powiązanie ww. kościoła z przyległymi do niego cmentarzami – wspólnie stanowiącymi sakralny zespół budowlany. Cmentarz przykościelny, którego powstanie sięga XI wieku niegdyś pełnił funkcję grzebalną, dziś stanowi wydzielony teren bezpośrednio przyległy do kościoła, obrośnięty trawą oraz wygradzony kamiennym murem ogrodzeniowym. Pomimo iż obecnie w obrębie ww. cmentarza zlokalizowane jest tylko kilka pojedynczych nagrobków, a jego układ przestrzenny został zatarty – to stanowi on nadal bardzo istotny element zespołu. Cmentarz ten przedstawia przede wszystkim dużą wartość historyczną oraz naukową związaną z powstaniem i funkcjonowaniem parafii w Inowłodzu - jest to miejsce upamiętnienia w sferze niematerialnego i materialnego dziedzictwa kulturowego regionu, gdyż najprawdopodobniej od początku powstania parafii w Inowłodzu teren ten pełnił rolę cmentarza. Dopiero w XIX wieku zespół powiększył swoją powierzchnię o nowy cmentarz, który funkcjonuje do dzisiejszych czasów. Cmentarz ten posiada czytelny układ rozplanowania kwater i alejek oraz w dużej części zachowane oryginalne historyczne ogrodzenie wzniesione w formie muru kamiennego przykrytego płaskim daszkiem z piaskowca. Zarówno cmentarz przykościelny jak i parafialny jako miejsce pochówków dla wielu pokoleń parafian stanowi cenny zapis historii parafii w Inowłodzu – o wysokiej wartości historycznej oraz naukowej.

Ogłędziny w terenie przedmiotowego obszaru przeprowadzone przez pracowników WUOZ w Łodzi dnia 26 września 2023 roku potwierdziły wysokie wartości ekspozycyjne założenia wynikające z dobrze ucytelnionej kompozycji przestrzennej elementów sakralnego zespołu budowlanego. Ponadto ważnym aspektem dopełniającym walory widokowe ww. zespołu jest integralnie powiązany z nim teren otaczający założenie – stanowiący otoczenie zabytku. Najbardziej reprezentacyjne pole widokowe na kościół stanowi obszar zlokalizowany od północnej strony granicy otoczenia - nadal w pełni zachował on swój wgląd w ekspozycję kościoła. Również ekspozycja od strony południowej charakteryzuje się dużymi walorami widokowymi. Rozproszona zabudowa o niewielkiej skali zlokalizowana w dalszej perspektywie widokowej neutralnie wpływa na jego ekspozycję widokową. Obszar stanowiący otoczenie zespołu ogólnie charakteryzuje się dużymi wahaniami poziomu terenu – co dodatkowo wzbogaca jego ekspozycję widokową. Dla dobrej percepcji i ekspozycji zabytku istotne znaczenie ma miejsce z którego może być on oglądany, a teren otoczenia zabytku stanowi ważne miejsce widokowe. Otwarte otoczenie zespołu kościoła ma podstawowy wpływ na wybitne wartości widokowe zabytku również w krajobrazie doliny rzeki Pilicy, leżącej na południe od ww. zespołu. Również w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Inowłódz opracowanym w 2000 roku obszar ww. otoczenia zaliczony został do „unikalnych panoram widokowych doliny Pilicy z dominującą nad nią skarpią z romańskim kościołem pw. św. Idziego” – wskazano wówczas na objęcie ww. otoczenia ścisłą ochroną konserwatorską.

Lokalizacja poszczególnych elementów sakralnego zespołu budowlanego pw. św. Idziego w Inowłodzu wraz z granicą ochrony konserwatorskiej otoczenia zabytku, przedstawione zostały na załączniku graficznym załączonym do ww. obwieszczenia.

Granica ta przebiega w następujący sposób:

- Od strony północnej - granica biegnie od północnego narożnika działki nr 78/1 w kierunku zachodnio-południowym wzdłuż południowej granicy działki drogowej nr 34 do północno-zachodniego narożnika działki nr 191, następnie w kierunku południowym wschodnią granicą działki nr 190/1 do wschodniego narożnika działki 190/2, następnie na zachód północną granicą działek 190/2 obręb 0008 Zakościele, 308/2, 309/2, 310/2, 311/2, 312/2 obręb 0006 Poświętne, do wschodniej granicy działki drogowej 313 obręb 0006 Poświętne.
- Od strony zachodniej - granica biegnie od południowego narożnika działki nr 312/1 w kierunku południowym wzdłuż zachodniej granicy działek drogowych 313 obręb 0006 Poświętne oraz 1361/1 obręb 0001 Inowódz do południowo-zachodniego narożnika działki nr 1403 obręb 0001 Inowódz.
- Od strony południowej – granica biegnie w kierunku wschodnim północną granicą działki nr 4326 do jej uskoku, następnie przecinając ją dochodzi do jej południowej granicy, dalej biegnie w kierunku wschodnim wzdłuż południowej granicy działek nr 4326 1403/13 do zachodniej granicy działki nr 1412/6, przecinając ją na ukos biegnie w kierunku północno-wschodnim do południowego narożnika działki nr 1413 obręb 0001 Inowódz, następnie w kierunku wschodnim północną granicą działek nr 1450 obręb 0001 Inowódz oraz 607 obręb 0008 Zakościele dochodząc do południowo-wschodniego narożnika działki nr 200 obręb 0008 Zakościele.
- Od strony wschodniej – granica biegnie w kierunku północnym wzdłuż wschodniej granicy działki nr 200 do południowej granicy działki drogowej nr 189, następnie przecinając ją skośnie w kierunku zachodnio-północnym dochodzi do południowo-zachodniego narożnika działki drogowej nr 79, następnie biegnie w kierunku północnym zachodnią stroną działki drogowej 79 do działki drogowej nr 34 obręb 0008 Zakościele.

W myśl § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (tj. Dz.U. z 2021r. poz.56) - zawiadomienia o zamiarze włączenia karty ewidencyjnej zabytku będącego historycznym układem urbanistycznym lub ruralistycznym, historycznym zespołem budowlanym, terenem, na którym znajduje się znaczna ilość zabytków archeologicznych, lub nieruchomością o nieuregulowanym stanie prawnym do wojewódzkiej ewidencji zabytków, o włączeniu tej karty, o sporządzeniu nowej karty ewidencyjnej takiego zabytku, o zamiarze wyłączenia karty ewidencyjnej takiego zabytku z wojewódzkiej ewidencji zabytków lub o wyłączeniu tej karty - dokonuje się w drodze obwieszczenia umieszczanego na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej. Niniejsze obwieszczenie zostaje podane do publicznej wiadomości poprzez opublikowanie na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Łodzi, a także wywieszono na tablicy ogłoszeń w siedzibie WUOZ w Łodzi.

Aleksandra Stępień

Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków

W załączeniu:

1. Zał.1. Załącznik graficzny – mapa określająca zakres i granice ochrony konserwatorskiej „zespołu budowlanego „sakralnego” kościoła pw. św. Idziego w Inowłodzu wraz z otoczeniem zabytku”.

Otrzymuje:

1. WUOZ w Łodzi – Biuletyn Informacji Publicznej (www.wuoz-lodz.pl)
2. WUOZ w Łodzi – urzędowa tablica ogłoszeń
3. a/a

Do wiadomości:

1. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (ePUAP)

Sprawę prowadzi:

Wojciech Rydzek – Starszy Inspektor Wydział Zabytków Ruchomych i Rejestru Zabytków Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Łodzi, Tel. (42) 635 80 06.

ZAŁĄCZNIK NR. 1
DO OBWIESZCZENIA ŁWKZ z dnia 5 lutego 2024r.
ZNAK: WUOZ-ZRR.5140.55.2024.WR

